

Recensie Horen, zien en zwijgen

Auteurs: Donna Dijkema, Pieter Jansen en Wim van Mulligen

Uitgeverij; Quirijn 2013, Esch

Door: Jos de Vries

Er zijn al heel veel boeken over communiceren verschenen. Ook voor leraren, mentoren en andere begeleiders. Vaak staat daarin gesprekstechniek centraal. Vaardigheden, zoals bij de gespreksinterventies van König, zie zijn de klassieker 'In gesprek met de leerling' (Houten, 2009). Soms is een model van begeleiding het vertrekpunt, zoals de laatste jaren in de hausse van publicaties rond Oplossingsgericht werken en Handelingsgericht werken. Nu dan eindelijk een boekje over communiceren vanuit contextueel perspectief. Onder de fraaie titel 'Horen, zien en zwijgen'.

Deze drieslag is wel heel fundamenteel. Immers, volgen van de leerling, op zoek naar diens verhaal, wordt mogelijk door een mix van horen, zien en zwijgen. Zonder te vervallen tot een zwak *laissez faire*. Een rijke bron hebben de auteurs gevonden in het werk van Martin Buber en Iván Böszörményi-Nagy. Buber die zich vooral op het thema 'dialogoog' richtte. En Nagy met zijn aandacht voor wat er van generatie tot generatie gaat, met name tussen ouders en kinderen. De loyaliteit die daarin werkzaam is. En hoe leerlingen in dialoog met ouders en leraren tot zelfvalidatie kunnen komen.

In korte en meestal heldere introducties schrijven de auteurs over horen, zien en zwijgen. In het hoofdstuk Horen lezen we over: mijn werkelijkheid / jouw werkelijkheid, de achtertaal horen, thuis(taal) op school, taalbeelden, en de kracht van woorden. Bij Zien: sprekende ogen, ogen als behandelinstrument, communicatie door middel van lichaamstaal, cultuurverschillen, lichaamsbeelden, en lichaamsdiagnostiek. Tenslotte over Zwijgen: de kracht van zwijgen, zwijgen en stilte, onverschillig zwijgen, en destructief zwijgen.

Enerverend te lezen hoe de leraar, mentor en begeleider recht kan doen aan de leerling, door bewust horen, zien en zwijgen te mengen. Met soms bekende ingrediënten, zoals bij de Roos van Leary en de dramadriehoek. Maar vaak ook verrassend, door de inbreng van het perspectief van dialoog en context. Een duidelijke stap vooruit, in het domein van mentoraat en leerlingbegeleiding. En gelardeerd met praktische oefeningen vanuit een rijke ervaringen van trainingen van Orthoconsult.

Horen, zien en zwijgen. Dat wel. In kaart gebracht met prachtige nieuwe taal, vindingrijk in nieuwe woorden. Woorden die we goed kunnen gebruiken zijn bijvoorbeeld: achtertaal (de taal achter de taal), bavardage (kletsen, babbelen of converseren), poortwoorden (luisteren tussen de woorden door), verlegenheidstaal (verkleinwoorden, ...eh, ja uh..., nou..., dus..., echt...), terugstappen in woorden. Dit in het hoofdstuk over Horen. Bij Zien bijvoorbeeld: sprekende ogen, sturend of verbindend ogenspel, gebarenclusters, lichaamsbeelden. En bij Zwijgen: constructief of destructief zwijgen, zwiingend spreken, verzwijgen. Taal die we als begeleiders goed kunnen gebruiken.

Het jargon van contextuele begeleiding is uiteraard ook ruimschoots voorhanden. Maar krijgt in dit boekje wel handen en voeten. Weer een nieuwe kans voor onderwijsprofessionals en begeleiders om te leren werk te maken van het volgen van hun leerlingen, hun zelfverhaal kan zo tevoorschijn

komen. Ze zullen merken ook op school meer gehoord en gezien te worden, in essentiële fundamenteën van hun leven, thuis en op school. Leren uit een boekje gaat natuurlijk niet. Effectief communiceren kan niet zonder oefeningen. Dit boekje biedt wel alvast een belangrijke basisset met gereedschap en handleiding. Een welkome aanvulling.